

Branje sodobne poezije v okviru slovanske bralne značke

Špela Sevšek Šramel, Namita Subiotto, Hana Podjed

Slovanska bralna značka je primer ciljnega vzpodbujanja branja, prevajanja in skupinskega pogovora o književnosti, ki je namenjen študentom, učiteljem in dijakom. Na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani organiziramo bralno značko v sodelovanju s študentsko sekcijo Zveze društev Slavistično društvo Slovenije. Leta 2022 smo obravnavali sodobno slovansko poezijo, ki smo jo izdali v večjezični antologiji Človek živali, žival človeku v sodobni slovanski poeziji. V prispevku poročamo o organizaciji in poteku slovanske bralne značke ter o rezultatih, ki kažejo, da gre za primer dobre prakse, ki bi lahko motiviral branje sodobne slovanske poezije v osnovnih in srednjih šolah.

Na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani smo v okviru projekta *Evropska noč raziskovalcev: Humanistika, to si ti!*, s podnaslovom »Človek živali in žival človeku« pripravili večjezično pesniško e-antologijo. Vanjo smo vključili sodobno pesniško ustvarjalnost v osmih slovanskih jezikih s slovenskimi prevodi. Pesmi, ki jih povezuje tema odnosa med človekom in živaljo, so prevedli tako uveljavljeni prevajalci kot študentje študijskih programov s področja slovanskih jezikov in književnosti pod mentorstvom predavateljev.

Ob izboru poezije smo opuse uveljavljenih in tudi manj znanih pesnikov in pesnic predstavili v interpretacijskih prispevkih, v katerih je izpostavljenih nekaj predlogov za obravnavno literarnih besedil pri pouku ali drugi ustvarjalni dejavnosti v šoli.

Pesniška antologija je ponudila relevanten in bralcem dostopen tematski izbor poezije za bralni klub, ki smo ga poimenovali slovanska bralna značka. Izobraževanju za moderatorje bralnih klubov, ki ga je organiziral KUD Police Dubove, sta sledili organizacijska in strokovna priprava bralnih srečanj avtoric tega prispevka.

Priprava in izvedba

Slovanska bralna značka je potekala v zimskem semestru študijskega leta 2022/23 v obliki tedenskih enournih srečanj v predavalnici na Filozofski

fakulteti UL. Izvedba v kombinirani obliki v živo in na daljavo je omogočila sodelovanje gostov iz tujine in tistih zunaj Ljubljane.

Pri izboru besedil smo izhajali iz antologije *Človek živali, žival človeku v sodobni slovanski poeziji*, kjer so objavljena pesniška besedila v izvirniku in slovenskem prevodu. Celoten program srečanj z izborom avtorjev in besedil smo objavili pred začetkom izvajanja srečanj, vsa obravnavana pesniška besedila pa so bila prosto dostopna in krajšega obsega, primerna za tedensko pripravo udeležencev. Vsakokratno srečanje je bilo posvečeno eni oziroma enemu ali več avtoricam ali avtorjem slovanske književnosti, glede na to pa so bili izbrani tudi gostje. Ti so bili bodisi prevajalci obravnavanih del bodisi dobri poznavalci konkretnega avtorja ali književnosti, iz katere ta izhaja. V okviru bralne značke smo se srečali osemkrat in prebirali poezijo v osmih različnih slovanskih jezikih, in sicer v srbsčini, hrvaščini, makedonščini, bolgarščini, slovaščini, poljščini, češčini ter ukrajinščini, obravnavali pa smo dvanajst različnih avtorjev. S pomočjo interpretacije in deljenja bralskih izkušenj z gosti, prevajalci in avtorji izbora smo razvijali različne misli o intenzivnih in nemalokrat presenetljivih odnosih med človekom in živaljo v sodobni poeziji. Ob izbranih pesmih smo se tako večkrat vračali k inovativnim upodobitvam različnih živali, kot so pes, mačka, bober, konj, različne vrste ptic, petelin, pajek, lisica, želva, medved, metulj ter celo pupek, čaplja in polž. Poglobljeno skupinsko ukvarjanje s poezijo je omogočalo individualno branje besedil doma, na srečanjih pa je sledila uvodna motivacija in predstavitev pesnikovega opusa, glasno branje v izvirniku in prevodu ter moderirani analiza in diskusija. Ta je vključevala motivno-tematsko in formalno analizo, pozornost na posebnosti pesniškega jezika, dialog s tradicijo in primerjavo z izvirnikom ter vprašanje prevodnih rešitev. Spoznavali smo se tako s slovanskimi avtorji iz zadnjih desetletij kakor tudi z različnimi kulturami in tako tvorili medgeneracijske vezi, te pa smo utrdili s pridobivanjem novih znanj in izkušenj ob prebiranju pesmi. Čar poezije je prav v tem, da nas pesmi spremljajo še dolgo po tem, ko jih preberemo, in druženje ob slovanski bralni znački je to prav zares potrdilo.

Na vseh srečanjih bralne značke skupaj se je družilo 38 udeleženk in udeležencev. Ti so bili študentke in študentje slovanskih jezikov in književnosti ter drugih smeri UL, učiteljice in učitelji, lektorice in lektorji ter drugi. Kot gostje so sodelovali avtorice in avtorji izbora pesmi v antologiji in prevajalke in prevajalci: Đurđa Strsoglavac, Milen Malakov, Peter Svetina, Jana Šnytová, Ksenija Mravlja, Lidija Rezončnik, Pia Marija Žugman, Jasna Reščič, Urša Pestar, Diana Pungeršič in Katarina Gomboc Čeh. V vlogi moderatork so nastopile avtorice prispevka.

Druge aktivnosti, povezane s slovansko bralno značko

1. Literarne in likovne delavnice za srednješolce:

Delavnico *O lisici, polžu in petelinu. Človek živali, žival človeku v sodobni makedonski in slovaški poeziji* smo izvedli na I. gimnaziji v Celju in II. gimnaziji Maribor. Poezijo Mile Haugove, Eve Luka in Liljane Dirjan smo v krajšem uvodnem predavanju analizirali z vidika inovativnih upodobitev petelina, lisice in polža. Dijaki so nato kreativno pristopili k poeziji in preoblikovali literarna besedila v drugo literarno vrsto (haiku na podlagi pesmi *Petelin*), likovno podobo (risanje broške in mufa v obliki petelina) ali zvočno izvedbo (grafična notacija recitacije pesmi *Lisica* in *Polž*), eden izmed dijakov pa je izrazil pripravljenost, da bi pesmi iz antologije uglasbil.

Delavnica *Svet ljudi in svet živali v poeziji Vitomila Zupana in Ivana M. Jirousa* je potekala na Gimnaziji Jurija Vege v Idriji. Najprej so dijaki in dijakinje tretjega letnika v okviru dela v skupinah in s pomočjo slikovnega gradiva poskušali predstaviti zgodovinske dogodke in termine, povezane z zgodovino druge polovice 20. stoletja v Evropi. Sledila je kratka predstavitev življenjskih poti obeh literatov, ki ju je zaznamovala zaporniška izkušnja. V drugem delu smo brali in analizirali poezijo iz zapora, za kar smo tudi uporabili postopke kreativnega pisanja, dijaki so namreč sami soustvarjali obe pesmi. Pri interpretacijah pesmi smo se osredotočili na motiv živali ter primerjali Zupanovo in Jirousovo poetiko. Delavnico je zaključil pogovor o smislu in vlogi poezije v mejnih življenjskih situacijah ter povezanosti svobode in ustvarjanja.

2. Nastanek tiskane antologije

Pesmi iz e-antologije so pritegnile tudi dijake Srednje šole za oblikovanje in fotografijo Ljubljana (SŠOF), ki so jih pod vodstvom svojih mentorjev prevedli v likovni jezik. Mentorji (Veronika Vesel Potočnik, Kaja Urh, Martin Ramoveš, Svetlana Jakimovska Rodić) so nato izbrali 37 najboljših stvaritev (slik in stripov), ki smo jih uvrstili v tiskano različico antologije.

3. Razstava likovnih upodobitev pesmi

Likovne upodobitve pesmi iz antologije *Človek živali in žival človeku v sodobni slovanski poeziji*, ki so jih ustvarili dijaki SŠOF Ljubljana, smo razstavili v avli FF UL in Slovanski knjižnici MKL. Na otvoritvi, ki je bila vključena v program sejma akademske knjige Liber.ac, je Veronika Vesel Potočnik takole poročala o delu z dijaki:

Svobodnost sodobnega pesniškega sloga je dijakom predstavljala svojevrsten izziv. Predstavljala jim je možnost transformacije miselnih tokov v vizualno podobo. Do neke mere so bile podobe determinirane z načinom upodabljanja in izbiro likovne zvrsti, ki je zavezovala kompozicijske in narativne temelje. V stripu so dijaki pesniški prostor determinirali skozi sosledje prizorov, ki v krajših časovnih zaporedjih nizajo dogodke in skozi sekvenčnost predstavljajo določeno dogajanje. Dijaki so z likovnimi elementi linije in barve ustvarili nove prostore, v katere so se naselili drobci pesmi. Dijaki drugega letnika so razumevanje in doživljanje pesmi prikazali skozi ilustracije. V tehniki risanja in slikanja so izpostavili elemente, ki so jih prepoznali kot ključne za predstavitve atmosfere dogajanja v pesmih. Iskali so lastno izraznost in hkrati sledili narativnosti samih pesmi.

4. Recitacije pesmi v slovanskih jezikih in prevodih

Antologija *Človek živali in žival človeku v sodobni slovanski poeziji* je bila predstavljena v obliki študentskih recitacij ali/in dramatizacij izbranih pesmi v izvirnikih in prevodih. Pesmi so interpretirali študentje in dijaki. Posnetke študentskih recitacij izbranih pesmi v izvirnikih pa smo objavili še v obliki videa.¹ Sodelujoči dijaki in študentje so prejeli priznanje slovanska bralna značka.

Sklepni premisleki

Na vprašanje, zakaj je primer slovanske bralne značke lahko ilustrativen, ponujamo nekaj odgovorov. Zasnova slovanske bralne značke ima nekoliko širše zastavljene cilje in namen kot bralni klubi, sledi namreč dolgoročni tendenci razširiti dostopnost prevedenih literarnih besedil ter vedenje o slovanskih književnostih tako v visokošolskem kot srednješolskem in tudi osnovnošolskem prostoru. Analizi prisotnosti južnoslovanskih, zahodnoslovanskih in vzhodnoslovanskih književnosti v učbenikih in izbirnih seznamih leposlovja ter nekaterim predlogom obravnave smo se posvetili v prispevkih slavističnih kongresov v letih 2019–2022 (literarnozgodovinska obdobja, zvrsti, tematska poglavja). V nadaljevanju pa smo začeli z izdajo vrstnih antologij sodobne slovanske književnosti: leta 2021 smo izdali e-antologijo *Sodobna slovanska kratka zgodba*, leta 2023 pa antologijo poezije. Zasnova vključuje premišljen

---

1 <<https://www.ff.uni-lj.si/video/predstavitev-antologije-clovek-zivali-zival-cloveku-v-sodobni-slovanski-poeziji>>.

proces izbire zvrsti, avtorjev in besedil ter prevajanje v slovenščino kot del obštudijske dejavnosti za študente, pri kateri ob mentorstvu pridobivajo nove izkušnje. Poglobljeno branje v okviru slovanske bralne značke tako prinaša krepitev bralnih, jezikovnih in prevajalskih kompetenc udeležencev. Ob osnovnem vzpodbujanju branja zahtevnejših ali manj znanih besedil krepimo tudi poglobljeno vodeno branje in vajo v argumentaciji, nenazadnje pa nova prevodna dela omogočajo nadaljnje ustvarjalno delo z besedilom, kot so recitacija, prenos v vizualni medij, uglasbitev, likovna upodobitev in podobno.

Poezija s temo živalskega sveta ter odnosa med človekom in živaljo se je izkazala kot aktualna in relevantna za izražanje odnosa do pesniške uresničitve in etičnih vprašanj, ki jih sproža. Ob univerzalnih vrednotah in spoznanjih je vredno opozoriti še na kulturnospecifične prvine prevodne literature. V izobraževalnem procesu nam uzaveščanje prevoda kot medkulturnega posredovanja namreč neposredno ponuja izražanje osebnega odziva na prebrano ter vzpodbudo analitičnega in kritičnega mišljenja. Primer slovanske bralne značke kaže tudi na aktualnost premisleka v smeri, kje vse imajo lahko literarna besedila mesto v izobraževanju in družbi. Gotovo nezanemarljivo je področje poučevanja tujih jezikov in slovenščine kot tujega jezika na vseh stopnjah izobraževanja, o čemer priča tudi izpostavljena literarna kompetenca kot novost znotraj Skupnega evropskega jezikovnega okvira (2022).

Vir

SUBIOTTO, Namita (ur.), 2023: *Človek živali in žival človeku v sodobni slovanski poeziji*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. <<https://doi.org/10.4312/9789612971236>>.

Literatura

ENIKO, Mateja, KLEMEN, Matej, LUBEJ VOLLMAIER, Janja, 2022: Literarna besedila pri poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika: model obravnave poezije. Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik*. Obdobja 41. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 79–88.

ŠEKLI, Matej, REZONIČNIK, Lidija (ur.), 2022: *Slovenski jezik in književnost med kulturami*. (Zbornik Slavističnega društva Slovenije 32.) Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.